

Tilbage til fremtiden? Historien om FN's fredsbevarende operationer genfortalt som led i det globale imperiale systems udviklingshistorie.

Indledning

Global- og imperialhistoriografien viser os, at verdenshistorien siden 1450/1500 har bevæget sig i retning af udviklingen af et integreret globalt imperialt system. De første hovedaktører i dette system var de store agrarimperier, der baserede deres relationer med de underlagte riger og folk på store hære, elitære ægteskaber, tribut samt en relativ udpræget religionstolerance. Dernæst fulgte de industrialiserende handelsimperier og kolonimagter som de dominerende aktører via deres omsiggribende statsapparater og markedsdannelser, markant forøgede produktions- og destruktionskræfter, og ekspansive politiske og religiøse ideologier indtil den Kolde Krig og afkoloniseringen forvanskede fortolkningen.

Hvorfor er det relevant at indlede en tekst i et temanummer om FN sådan? Jeg vil her slå til lyd for, at det er nødvendigt at sætte FN og dens interventioner, det vi kalder fredsbevarende operationer, ind i en global- og imperialhistorisk ramme. Som historikere (og politikere) ser vi sædvanligvis FN som en faktor for imperialismens endeligt og klassificerer både USA og Sovjetunionen som supermagter fremfor imperier. Mange diplomatiske og koldkrigshistorikere arbejder også fortsat i skyggen af den metodiske nationalismes begrænsninger. Men er historien om FN's interventioner så enkel, at vi kan forstå dem alene ud fra nationalstatslige betragtninger? Er der, populært sagt, ikke 'mere at komme efter'?

Kritiske sociologer, antropologer og politologer i den samfundsvidenskabelige forskning med fokus på FNs nuværende interventioner peger i stigende grad på, at den imperiale diskurs igen synes relevant. Vi lever i en verden, hvor de tidligere koloniers politiske, økonomiske og sociale systemer igen bryder sammen og igen 'eksternaliseres' imens de vestlige stater betaler og bestemmer, og de selvsamme forhenværende kolonier, der leverede kolonihære, nu leverer FN-enheder til at skabe orden. FN's oprettelse af flere '*missionsområder*' og aktiviteterne i disse ses nu af flere forskere, mig selv inklusiv, som '*imperial multilateralisme*'. For folk med FN-erfaring og historikere med fokus på den diplomatiske del af udenrigspolitikken er dette nok provokerende. Det er også meningen. For mig er den '*imperial multilateralisme*' blevet til et erkendelsesmæssigt, historiefagligt og politisk '*point-of-no-return*'.

Set igennem et global- og imperialhistorisk perspektiv handler FN-interventionerne om koblingen mellem den diakrone videreførelse af det inter-imperiale samarbejde fra 1870'erne, den '*multilaterale imperialisme*' i interventionerne i de kinesiske og osmanniske imperier fra 1900 og de synkrone ændringer i det globale imperiale system fra 1945 i form af den europæiske afkolonisering og den nye imperiale konflikt mellem USA og Sovjetunionen og deres imperiale blokke, der kom til at udspille sig i de magttrum de europæiske kolonimagter skabe ved afkoloniseringen.¹

1 For mere om den Kolde Krig som en imperial konflikt på et mere generelt plan, se Prasenjit Duara, "The Cold War as a Historical Period: An Interpretive Essay," *Journal of Global History* 6, no. 3 (2011): 457–80.

Det er afgjort ikke kun et historiefagligt men også et politisk valg at bruge global- og imperialhistoriografierne til at synliggøre de problemer FN skabte for 'missionsområdernes' befolkningernes hverdag og fremtider under den Kolde Krig og fortsat skaber i dag. Jeg vil dog hævde, at det er lige så politisk *ikke* at gøre således. Vi er hverken positions- eller ansvarsløse som akademikere. Vi har derimod et ansvar for at gøre vores bedste for at klæde vores unge på til at forstå vores samfund og det langt fra problemfri internationale system det indgår i med henblik på at forstå og arbejde med de problemer vi efterlader dem fremfor kun at lære dem at dyrke deres netværk, realisere politikernes hede drømme osv. Det er vores ansvar at uddanne dem til deres generations udfordringer.

Denne reducerede udgave af indlægget er tænkt som en opfordring til, at vi, som historikere, politikere, diplomater og borgere, diskuterer ældre, nyligt afsluttede og nuværende FNs interventioner for at spørge hvad vores viden om problemerne betyder for os i forhold til enten at fastholde eller at udfordre den eksisterende fortælling i uddannelsessystemet og den udenrigspolitiske verden. Det fulde indlæg, der er tilgængeligt online, er tænkt som et bud på 'aktuel' historie i form af en kritisk genfortælling om FN og dets interventioner med brug af både eksisterende og nyt byggemateriale, der kan bruges til baggrund for historiefaglig (og samfundsfaglig?) undervisning og snarest derfor tænkes suppleret med en fælles udarbejdet mindre (og digital?) kildesamling.

Fortællingen om FNs interventioner som den stadig fortælles i dag

I dette afsnit tegner jeg konturerne af den dominerende fortælling om FNs interventioner. Selvom jeg kun skitserer fortællingens overordnede udvikling, bør det være tydeligt, at debatten om de fredsbevarende operationer siden 1956 har været domineret af stakeholders, der har udviklet og udbredt fortællingen igennem nationale og

internationale varianter via politiske, militære og akademiske kanaler.

FN-fortællingen er grundlæggende selv-refererende, idet det er en beretning fortalt af FN og staterne selv såvel som imødekommande akademikere. Der henvises næsten udelukkende til medlemslande, regeringer, ministre, diplomater, FN's sekretariat samt udsendte enheder som relevante aktører. Netop derfor har fortællingen haft mange *stakeholders* og ikke mindst en høj slidstyrke. Den har udgangspunkt i Koreakrigen fra 1950-53, der udviklede sig til en PR-katastrofe for FN på baggrund af den åbenlyse vestlige brug af FN til hvad man i USA kaldte '*en begrænset krig*'. Efterfølgende strammede FNs sekretariat under ledelse af Dag Hammarskjöld op. PR-apparatet blev udbygget. Dette kunne ses i interventionen i Ægypten fra november 1956 og Gaza-Striben fra marts 1957. Før og under de indledende manøvrer klarede de troppeydende landes medier formidlingen. Dette ændrede sig, da styrken ankom til Ægypten. I arkivmaterialet i FN-arkivet i New York kan man se, hvorledes både styrkens ledelse og FN-sekretariatet gerne ville have haft, men ikke fik, en historiker med for at få en god start på interventionens historie. Derfor skiftede man fokus til de gunstige medielandskaber i USA (hvor aviserne i New York var meget fokuserede på FN) og de troppeydende lande. Efter FN-styrkens forskydning fra Ægypten til Gaza-Striben i marts 1957 fulgte mange pressekonferencer i New York. Endnu vigtigere var dog tilladelserne, der lod radio- og tv-folk vise verden FN's bedrifter i Gaza-Striben i samarbejde med de PR-sektioner hvert FN-kontingent blev beordret til at oprette. Efterhånden som fornyelsen af interventionen dog overgik til at blive en standard rutine, faldt medieinteressen bortset fra i de lande, der havde soldater afsted. Dag Hammarskjölds *lessons learned* studie fra 1958, der principgjorde indsatsen i Ægypten og Gaza-striben, og taler for FNs Generalforsamling bidrog dog yderligere til forstærk-

ningen og institutionaliseringen af fortællingen om FNs 'fredsbevarende' operation. Selvom de involverede militære instanser og forsvarsministerierne i de vestlige troppeydende lande primært så deres opgaver i relation til den Kolde Krig, var regeringerne og udenrigsministerierne hurtige til at koble sig på fortællingen.

FN-fortællingen blev trods åbenlyse problemer med interventionerne i Congo fra 1960 til 1964, West Irian fra 1962 til 1963 og Cypern fra 1964 fortsat styrket. Dette skyldtes, at Hammarskjölds efterfølgere har været gode til at sælge fortællingen i Generalforsamlingen og til medlemsstaterne på baggrund af indflydelse, prestige og appellen i at være med til at 'gøre en forskel'. Dernæst begyndte tidligere FN-soldater i eksempelvis de skandinaviske lande, Canada og Brasilien at udbrede fortællingen via deres militærenheder (og nogle steder også via små regimentsmuseer) mens de var tjenestegørende samt ved deres afgang fra militæret via memoirer, oprettelser af veteranforeninger og offentlige/officielle arrangementer. Ganske vist øgede soldaterne derved mængden af 'uautoriserede' røster, der udbredte fortællingen ligesom de i nogen grad befolkede FN-fortællingen med skolebørn, mødre, krigsramte mennesker osv. via beretningerne fra 'missionsområderne'. Men 'lokalbefolkningerne' blev typisk kun inddraget i fortællingen som inaktive modtagere af den sikkerhed FN 'leverede' og ofte også tilskrevet en primitivitet, der lignede den fra den imperiale og koloniale litteratur og propaganda.

Med interventionerne i Congo, West Irian og Cypern just efter deres formelle afkolonisering blev imperialismen uundgåeligt en del af fortællingen. FN blev dog italesat som afgørende for afkoloniseringen. Dette er for så vidt ikke faktuel forkert, men italesættelsen af afkoloniseringen som imperialismens endeligt er vildledende. Dette illustreres tydelig(s)t af den første generation af

forskere med fokus på FN's interventioner i perioden fra slut 1950'erne til midten af 1960'erne. Et flertal af denne generation var ikke blot amerikanere, canadiere og briter. De var også tidligere militærfolk og/eller diplomater med ansvar for handlingerne, der lod FN overgå fra militæralliancen af 1942 til sikkerhedsorganisationen af 1945. Endvidere havde de rødder i de vestligt dominerede og statscentrerede discipliner statskundskab, internationale relationer og jura, der med FN's overgang fra militæralliance til sikkerhedsorganisation vandt frem som de nye måder at forstå verdens indretning på. Med andre ord var den første generation relativt homogen gruppe af vestlige og mandlige forskere med stærke bånd til de vestlige regeringer og statsapparater, vestlige mandlige ansatte i udenrigsministerier og tænketanke eller militærfolk med FN-ansættelse og vestligt ophav eller rødder i vestlige koloniale og imperiale militære institutioner. Ikke overraskende fokuserede de ikke på børn, kvinder, unge, ældre, problemer med traumer, osv. eller FN soldaters racisme, misbrug af kvinder igennem voldtægt eller ufrivillig prostitution, trafikdrab for slet ikke at tale om imperialismens omskiftelighed. De interesserede sig mest for FNs udfordringer, geopolitiske overvejelser og *lessons learned*. Selvom eksempelvis skandinaviske og indiske forskere såvel som officerer med FN-erfaring som enkelte fra discipliner som sociologi og fredsstudier udvidede det internationale og multinationale forskningsfelt med antydningen af en interesse i andet end de internationale og statslige sfærer med et par enkelte feltstudier fra slutningen af 1960'erne ændredes den grundlæggende fortælling ikke. At FN iværksatte færre interventioner alt imens de største vestlige lande og enkelte medlemmer af OAS (den Afrikanske Unions forløber) på vestlig opfordring iværksatte interventioner uden om FN grundet den voksende indflydelse fra de forhenværende kolonier i FN udfordrede heller ikke fortællingen i forskningen. Tværtimod antog udgivelserne ofte en mere frelst karakter end tidligere.²

Den internationale men primært nationalstatslige og diplomatisk orienterede historieforskning har efter den Kolde krig også holdt sig inden for FN-fortællingen. Dels har koldkrigshistorien domineret, og dels dominerer en fortsat manglende interesse for overgangen fra koloniale former for imperialismen til ikke-kolonial imperialism, betydningen af de lokale befolkningsgruppers perspektiver og forestillinger om kroppe (køn/race) samt sted/rum, og dialogen med den kritiske samfundsvidenskabelige forskning.³ Selvom den samfundsvidenskabelige forskning over de sidste ti år har fået blik for FN interventionernes negative sider på grund af en voksende mediedækning af interventionerne og FN-soldaternes seksuelle overgreb, racisme, vilkårlige vold, korruption osv., udfordrer den ikke fundamentalt FN-fortællingen, idet størstedelen af den samtidsorienterede forskning fortsat mangler en dybere historisk dimension.⁴

FN's fortælling er blevet styrket med flere interventioner efter den Kolde Krig. Først meldte den tidligere østblok sig under fanerne for at deltage i den nye verdensorden og høste prestige. Siden fulgte Kina. Brasilien og Indien er også tilbage i folden igen. I de skandinaviske lande og Canada, der sammen udsendte mere end 100.000 soldater i den Kolde Krig, vinder de nationale myter også stadig indpas.⁵ Nu er det blot venstrefløjen og diplomatiet (også i Danmark), der præsenterer FN som et alternativ til amerikansk-ledede koalitioner. Eksempelvis skrev Peter N. Due og Sara Rendtorff-Smith, henholdsvis direktør og policy rådgiver i

FNs Afdeling for Fredsbevarende Operationer, således i en kronik i Politiken den 26. september 2015: "*Og mens læseren selv må bedømme resultaterne af det kostbare engagement i Afghanistan og Irak, som også kostede Danmark dyrt, har FN's fredsbevarende operationer haft en del succeser over årene (...).*" Følgelig talte de for, at FN's stigende antal af interventioner, bredere mandater samt et voksende antal af udsendte soldater og politifolk (som kun USA matcher) var tegn på succes (frem for et fejlløst internationalt system). De fremhævede også, at FN's udgifter er lave i forhold til denne succes. Man får noget for pengene forstås. Men helt så enkel er historien om FN's interventioner ikke.

FNs interventioner og den 'imperiale multilateralisme' i dag: Tilbage til fremtiden?

Den Kolde Krigs afslutning og Sovjetunionens sammenbrud ændrede det globale imperiale system. Et var, at Sovjetunionens kollaps hæmmede den gængse politiske kritik af den kapitalistiske markedsøkonomi og dermed den vestlige verdens måde at indrette verden politisk, socialt og økonomisk, idet de vestlige centrum- og venstrefløjspartier måtte til at navigere i langt mere singulære og markedscentrerede politiske universer nationalt og globalt. Dernæst fik vesten og neoliberalismen (med optakten under Ronald Reagan i USA og Margaret Thatcher i Storbritannien) en så stor indflydelse i det globale imperiale system, at det mindede om oprettelsen af FN som alliance i 1942 og regime i 1945. Dette blev med

2 Se eksempelvis D. W. Bowett, *United Nations Forces: A Legal Study* (New York: Praeger, 1964); Dudley H. Chapman, "International Law: The United Nations Emergency Force: Legal Status," *Michigan Law Review* 57, no. 1 (1958): 56–81; Leland M. Goodrich and Gabriella Rosner, "The United Nations Emergency Force," *International Organization* 11, no. 3 (1957): 413–30; Nand Lal, *From Collective Security to Peace-Keeping: A Study of India's Contribution to the United Nations Emergency Force, 1956-67* (Calcutta: Minerva Associates, 1975); Herbert Nicholas, "UN Peace Forces and the Changing Globe: The Lessons of Suez and Congo," *International Organization* 17, no. 2 (1963): 320–37; Indarjit Rikhye, *The Future of Peacekeeping* (New York: International Peace Academy, 1989); Gabriella Rosner, *The United Nations Emergency Force*. (New York: Columbia University Press, 1963).

3 Se eksempelvis Andrzej Ajnenkiel, "The Participation of the Polish Army in the United Nations Operations after World War," in *Maintien de La Paix de 1815 à Aujourd'hui – Peacekeeping 1815 to Today*, ed. International Commission of Military History, Department of National Defence, Canada, and Canadian Commission of Military History (Ottawa: Défense Nationale/National Defense, Canada, 1995), 356–61; Michael Carroll, "Canada and the Financing of the United Nations Emergency Force, 1957-1963," *Journal of the Canadian Historical Association* 13, no. 1 (2002): 217–34; Katsumi. Ishizuka, *Ireland and International Peacekeeping Operations 1960-2000: A Study of Irish Motivation* (London: F. Cass, 2004); Erwin A. Schmidl and Isabella. Ackerl, *In the Service of Peace: 35 Years of Austrian Participation in UN Peace Operations* (Vienna: Federal Press Service, 1995); Kent Zetterberg, "Sweden's Participation in Peace-Keeping and Peace-Enforcement Operations 1956-2006," in *Exiting War: Post Conflict Military Operations* (Bratislava: Vojenský historický ústav; Château de Vincennes & Service historique de la défense, 2007), 50–60.

al tydelighed understreget med tilbagerulningen af den i forvejen svage regulering af multinationale selskaber FN havde været i stand til at arbejde imod, den Internationale Valutafond og Verdensbankens økonomiske reformer af Nicaragua og El Salvador i 1989-1990 og den amerikanske intervention i Irak under FN-flag og mottoet 'en ny verdensorden' i 1991. Det meget offentlige tab af soldater i FN-interventionen i Somalia, førte umiddelbart til en dalende amerikansk interesse i FN. Reaktionen markerede dog på et dybere plan, at den amerikanske interesse og indflydelse i FN bevægede sig imod sit oprindelige udgangspunkt. Blev en given konflikt vurderet af betydning for amerikansk national sikkerhed eller amerikanske interesser som i Bosnien, Kosovo, Afghanistan og Irak, åbnedes mulighederne for alt fra internationalt sanktionerede multilaterale interventioner til bilaterale krigserklæringer. Var det en konflikt (i rækken af konflikter skabt mellem de to imperiale blokke og med afslutningen på den Kolde Krig kunne udfolde sig) af mindre betydning, kunne man bakke op om aktører som NATO-allieredes styrker i disses tidligere kolonier, regionale organisationer som den Afrikanske Union eller amerikansk-orienterede regimer (hvis militærstyrker man så kunne træne). Var det en konflikt, der kunne betyde regional ustabilitet kunne man bakke op om FN-interventioner eller undlade at forhindre dem, som i Cambodia, Angola, Sierra Leone og Haiti. Var det konflikter man ikke forstod, ikke så som vigtige eller måske anså for at være allieredes ansvar kunne man undlade at gøre noget, som tilfældet i Rwanda.⁶

Betydningen af udviklingen i interventionerne kan dog ikke kun forstås på baggrund af arbejdsdelingen i det globale imperiale system på baggrund af USA's enestående stilling (trods BRIK-landenes fremkomst og voksende engagement i FNs interventioner). På samme måde som interventionerne i Ægypten, Gaza-striben, Congo og West Irian havde rod i den koloniale imperialism, ser vi nu resultaterne af yderligere 60 års socio-politiske, økonomiske og militære interventioner⁷ koblet med det enorme pres fra det nuværende neoliberal paradigme. Derfor bør det ikke overraske, at praksis i 'missionsområderne' siden afslutningen på den Kolde Krig i mange og måske i de fleste tilfælde, som mere end blot et ekko, har vist sig at medføre indlejringen af usikkerhed i hverdagen og dennes sociale institutioner, åbenlys institutionel racisme, hyppigt forekommende seksuelle overgreb ved siden af en systematisk seksuel udnyttelse af kvinder og børn i stærkt finansielt og fysisk pressede situationer, dannelsen af eksternt styrede skygge-stater uden lokal legitimitet, en omfattende ekstern regulering, korruption, en militarisering af samfundet og en omfattende afhængighed af eksterne eksperter og økonomisk bistand.⁸

Antallet af kritikere af FNs interventioner blandt samfundsvidenskabelige forskere har over de sidste ti år været støt stigende og er det ikke overraskende fortsat. De kritiske samfundsvidenskabelige forskere med fokus på FNs interventioner efter den Kolde Krig trækker i deres analyser tråde tilbage til den koloniale imperialism.⁹ Nogle

4 Se eksempelvis David Chandler, *Bosnia: Faking Democracy after Dayton* (Pluto Press, 2000); Geoffrey C. Gunn, "Cambodia: Progress and Challenges since 1991 and Aid Dependence in Cambodia: How Foreign Assistance Undermines Democracy," *Asian Affairs* 44, no. 2 (2013): 318–21; Dina Francesca Haynes, "Lessons from Bosnia's Arizona Market: Harm to Women in a Neoliberalized Postconflict Reconstruction Process," *University of Pennsylvania Law Review* 158, no. 6 (2010): 1779–1829; Paul Higate, "Peacekeepers, Masculinities and Sexual Exploitation," *Men and Masculinities* 10, no. 1 (2007): 99–119; Paul Higate and Marsha. Henry, *Insecure Spaces: Peacekeeping, Power and Performance in Haiti, Kosovo and Liberia* (London; New York: Zed Books, 2009); Roland Paris, "Saving Liberal Peacebuilding," *Review of International Studies* 36, no. 2 (2010): 337–65.

5 Chen Kertcher, "From Cold War to a System of Peacekeeping Operations: The Discussions on Peacekeeping Operations in the UN During the 1980s up to 1992," *Journal of Contemporary History* 47, no. 3 (2012): 611–37.

6 Se f.eks. Richard Kareem Al-Qaq, *Managing World Order: United Nations Peace Operations and the Security Agenda* (London; New York: Tauris Academic Studies, 2009); Bruno. Charbonneau, *France and the New Imperialism: Security Policy in Sub-Saharan Africa* (Aldershot, Burlington: Ashgate, 2008); Philip Cunliffe, *Legions of Peace: UN Peacekeepers from the Global South* (London: Hurst, 2013); Greg Grandin, *Empire's Workshop: Latin America, the United States, and the Rise of the New Imperialism* (New York: Holt Paperback, 2010); Gérard Prunier, *The Rwanda Crisis: History of a Genocide* (New York: Columbia University Press, 1995); James Sperling and Mark Webber, "NATO: From Kosovo to Kabul," *International Affairs* 85, no. 3 (2009): 491–511; Hikaru Yamashita, "Peacekeeping Cooperation Between the United Nations and Regional Organisations," *Review of International Studies* 38, no. 1 (2012): 165–86.

argumenterer for, at det internationale system fortsat har en imperial karakter.¹⁰ Jeg tilslutter mig den måske mest kritiske forsker hidtil, Phillip Cunliffe, der som redaktør af det primære tidskrift indenfor forskningen i de fredsbevarende operationer nu er blevet en del af mainstreamen i feltet, argumenterer for, at "(...) *the imperial functions of peacekeeping are therefore a congenital component of the United Nations and not merely a by-product of the overstretch resulting from the multiplication of UN missions after the end of the Cold War.*"¹¹

Spørgsmålet er dog, hvorvidt vi ikke skal have flere begreber i spil, hvis vi kobler Cunliffe's pointe om den '*imperiale multilateralisme*' sammen med den juridiske gråzone i den snart glemte krig mod terror (der stadig kræver civile menneskeliv i kampoperationer selvom der ikke foreligger krigserklæringer) har ført verden ud i,¹² den enorme globale økonomiske og politiske ulighed (der nu dagligt fremhæves i medierne)¹³ og de efterhånden drakonske overvågningstiltag alle steder vi fortsat hører om på ugentlig basis.¹⁴ Walter Mignolo's begrebspar *imperial globality* og *global coloniality* kunne måske på denne baggrund være relevant som en italesættelse af et globalt imperialt system, der åbenlyst er på vej ud af kontrol (uden at have nævnt miljøproblemerne) og måske på vej tilbage til fremtiden.¹⁵

Historie har som fag en forhåbentlig for os i dette forum en åbenlys social relevans som en mangelstemmet tilgang at forstå og indgå i verden på en kritisk og engagerende måde. I forlængelse deraf mener jeg ikke, at vi som fagpersoner kan fastholde, at vi er positionsløse (eller objektive for at bruge et andet udtryk). Vi står, ser, taler og skriver alle fra et sted. Og jo mere åbne vi er derom, jo bedre. I dag opererer flere amerikanske soldier nu med en selvforståelse som *storm troopers*, ligesom flere og flere imperiale historikere også er begyndt at reflektere kritisk over deres egne subjektiviteter og hvorledes historiefaget ikke længere kan opretholde forestillingen om at være objektivt eller uengageret.¹⁶ Jeg har på baggrund af denne opfattelse af historiefaget og min afledte ide om at begå 'aktuel' historie med eksisterende og nye byggeklodser forsøgt at indbyde til en diskussion om FNs '*fredsbevarende*' operationer med dette indlæg. I forlængelse af denne initiation vil jeg også gerne i fællesskab med jer etablere et samarbejde om et kildehæfte og arrangementer på både gymnasier og universiteter.

Martin Ottovay (f. 1981). Cand.mag i historie fra AAU. Fungerer pt som ekstern lektor på AAU, mens han færdiggør sin joint ph.d. mellem AAU og Ghent Universitet (Belgien).

Artiklen bringes i sin fulde længde på historielærer.dk

7 For mere om betydningen af USAs og Sovjetunionens krige og interventionerne i den Kolde Krig, se Duara, "The Cold War as a Historical Period"; Grandin, *Empire's Workshop*; Odd Arne Westad, *The Global Cold War: Third World Interventions and the Making of Our Times* (Cambridge, New York: Cambridge University Press, 2005).

8 For blot "toppen af isberget", se f.eks. Peter Andreas, "Symbiosis Between Peace Operations and Illicit Business in Bosnia," *International Peacekeeping* 16, no. 1 (2009): 33–46; Séverine Autesserre, *The Trouble with the Congo: Local Violence and the Failure of International Peacebuilding* (Cambridge, New York: Cambridge University Press, 2010); Chandler, *Bosnia: Faking Democracy after Dayton*; Amanda Chisholm, "Marketing the Gurkha Security Package: Colonial Histories and Neoliberal Economies of Private Security," *Security Dialogue* 45, no. 4 (2014): 349–72; Boris Divjak and Michael Pugh, "The Political Economy of Corruption in Bosnia and Herzegovina," *International Peacekeeping* 15, no. 3 (2008): 373–86; Higate, "Peacekeepers, Masculinities and Sexual Exploitation"; Higate and Henry, *Insecure Spaces: Peacekeeping, Power and Performance in Haiti, Kosovo and Liberia*; Shukuko Koyama and Henri Myrtilinen, "Unintended Consequences of Peace Operations on Timor Leste from a Gender Perspective," in *Unintended Consequences of Peacekeeping Operations* (Tokyo: University of United Nations, 2007), 23–43; Andrew McGregor, "Development, Foreign Aid and Post-Development in Timor-Leste," *Third World Quarterly* 28, no. 1 (2007): 155–70; Roland Paris, *At War's End: Building Peace after Civil Conflict* (Cambridge, New York: Cambridge University Press, 2004); Sherene Razack, "From the 'Clean Snows of Petawawa': The Violence of Canadian Peacekeepers in Somalia," *Cultural Anthropology* 15, no. 1 (2000): 127–63.

9 Bruno Charbonneau, "Dreams of Empire: France, Europe, and the New Interventionism in Africa," *Modern & Contemporary France* 16, no. 3 (2008): 279–95; Bruno Charbonneau, "The Imperial Legacy of International Peacebuilding: The Case of Francophone Africa," *Review of International Studies* 40, no. 3 (2014): 607–30; Mark R. Duffield, *Development, Security and Unending War: Governing the World of Peoples* (Cambridge: Polity, 2007).

10 Philip Darby, "Rolling Back the Frontiers of Empire: Practising the Postcolonial," *International Peacekeeping* 16, no. 5 (2009): 699–716; Sherene Razack, *Dark Threats and White Knights: The Somalia Affairs, Peacekeeping and New Imperialism* (Toronto: University of Toronto Press, 2004).

11 Cunliffe, *Legions of Peace*, 220.

¹² Nicholas De Genova, "Antiterrorism, Race, and the New Frontier: American Exceptionalism, Imperial Multiculturalism, and the Global Security State," *Identities* 17, no. 6 (2010): 613–40; Baz Lecocq and Paul Schrijver, "The War on Terror in a Haze of Dust: Potholes and Pitfalls on the Saharan Front," *Journal of Contemporary African Studies* 25, no. 1 (2007): 141–66; Gorm Rye Olsen, "Fighting Terrorism in Africa by Proxy: The USA and the European Union in Somalia and Mali," *European Security* 23, no. 3 (2014): 290–306; Jeremy Scahill, *Dirty Wars: The World Is a Battlefield* (New York: Nation Books, 2013).

¹³ <http://goo.gl/wM5AO7> (set 1.2.2016)

¹⁴ Se f.eks. <http://goo.gl/JA4l02> (set 1.2.2016)

¹⁵ Walter D. Mignolo, *Local Histories/Global Designs: Coloniality, Subaltern Knowledge and Border Thinking* (Princeton: Princeton University Press, 2000).

¹⁶ Antoinette M. Burton and Dane Keith Kennedy, *How Empire Shaped Us*, 2016.